

випадках можливо спостерігати умисне створення провокаційних ситуацій, що призводить до відволікання від виконання прямих обов'язків, спричиняє марні затрати часу поліцейського та коштів держави. Крім того, в подібних випадках відбувається і спотворення мети громадського контролю.

Відстоюючи права та інтереси суспільства необхідно пам'ятати, що людина в формі є також частиною цього суспільства, а отже має всі ті ж самі права що і інші громадяни. Крім того, людина в формі – це ще й представник влади і подібна поведінка не може не завдавати шкоди іміджу самого органу, адже спонукає і інших діяти подібним чином та дозволяє ігнорувати вимоги поліцейського. Якщо ж у діях поліцейського вбачається порушення правових норм, то на сьогодні існує ряд дієвих і законних механізмів притягнення особи до відповідальності.

Вирішення подібних ситуацій стало б можливе шляхом законодавчого врегулювання здійснення громадського контролю в державі, оскільки існуюча нормативна база є досить розгалуженою та в основному закріплює права осіб, що звертаються до органів влади. В першу чергу існує необхідність в визначенні способів та меж громадського контролю, закріплення не лише прав, а обов'язків й осіб, що здійснюють такий контроль. Крім цього, існує потреба і у врегулюванні питання про притягнення осіб до відповідальності за порушення порядку здійснення громадського контролю, в тому числі і за створення провокаційних ситуацій. Адже саме наявність чітко закріплених обов'язків у обох сторін та їх неухильне виконання дозволить говорити про співпрацю поліції з громадськістю.

Список бібліографічних посилань

1. Федоренко В. Л., Кагляк Я. О. Інститути громадянського суспільства та інститут громадських організацій в Україні: теоретико-методологічні та нормопроектні аспекти. Українська Гельсінська спілка з прав людини : сайт. 08.05.2009. URL: <https://helsinki.org.ua/2009/05/instituty-hromadyanskoho-suspilstva-ta-institut-hromadskyh-orhanizatsij-v-ukrajini-teoretyko-metodolohichni-ta-normoproektni-aspekty/> (дата звернення: 02.11.2017).

2. Крупник А. С. Громадський контроль: сутність та механізми здійснення. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2007. Вип. № 1. URL: http://novyi-stryi.at.ua/gromkontrol/KRUPNYK_A_pro_grom_kontrol.pdf (дата звернення: 01.11.2017).

Одержано 03.11.2017

УДК 343.34

Андрій Миколайович ЯЩЕНКО,

доктор юридичних наук, доцент,

професор кафедри кримінального права і кримінології факультету № 1

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3956-3487>

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

У справі протидії злочинності у сфері громадської безпеки важливу роль відіграють як заходи кримінально-правового, так і кримінологічного характеру. Тісний взаємозв'язок системи цих двох заходів впливу є важливою умовою ефективності протидії будь-якому виду злочинності [0, с. 6]. Враховуючи обмежені межі дійсного дослідження, далі ми зупинимось лише на кримінально-правовому аспекті протидії злочинності у сфері громадської безпеки. У зв'язку з цим, зауважимо, що заходи кримінально-правового характеру, які застосовуються у разі порушення кримінально-правових заборон у сфері громадської безпеки, можна визначити як передбачені КК України засоби державного примусу та заохочення, що застосовуються до осіб, які вчинили злочини, передбачені ст. 255–270-1 КК України. До кола цих заходів можна віднести покарання, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від відбування покарання з випробуванням тощо. Підкреслимо, що у доктрині кримінального права проблемам протидії злочинності у сфері громадської безпеки приділялася увага у працях В. Ємельянова, М. Іманли,

В. Комісарова, М. Майстренко, М. Панова, А. Савченка, О. Сарнавського, І. Ригова, В. Тихого, М. Хавронюка та інших науковців. Віддаючи належне зусиллям вказаних авторів, зауважимо, що у кримінально-правовій науці, як справедливо зазначає К. А. Волков, не береться під сумнів твердження, відповідно до якого вдосконалення ефективності застосування заходів кримінально-правового характеру, – одне з актуальних завдань теорії і практики кримінального права [0, с. 14]. Здійснення цього завдання вимагає від наукового середовища постійного пошуку науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного кримінального законодавства України, а також вироблення рекомендацій щодо практики застосування окремих видів заходів кримінально-правового характеру у разі порушення різних видів кримінально-правових заборон. У зв'язку з цим, хотілося б висловити деякі міркування з приводу удосконалення законодавчої регламентації кримінально-правової протидії злочинності у сфері громадської безпеки.

Опрацювання спеціальної літератури дозволяє стверджувати, що питанням вдосконалення кримінально-правової протидії злочинності у сфері громадської безпеки, у різні часи приділялася увага відомих вітчизняних науковців [0, с. 10–16; 0, с. 13; 0, с. 29–30; 0, с. 177–184; 0, с. 379–387]. З більшістю запропонованих авторами висновків і пропозицій варто погодитися, причому низка з них сьогодні уже знаходить своє втілення у КК України. Яскравим свідченням цього, наприклад, є регламентація відповідальності за умисне знищення або пошкодження об'єктів житлово-комунального господарства (ст. 270-1 КК України). Варто також погодитися і з пропозиціями про розширення предмету злочинів проти порядку обігу зброї, прийняття спеціального закону щодо обігу зброї в Україні, а також з висновком про те, що нелогічним є відсутність у ст. 263-1 КК заохочувальної норми, подібної до ч. 3 ст. 263 КК [0, с. 183; 0, с. 13]. Частиною 3 ст. 263 КК України регламентована можливість звільнення від кримінальної відповідальності особи, яка вчинила злочин, передбачений частинами першою або другою цієї статті, якщо вона добровільно здала органам влади зброю, бойові припаси, вибухові речовини або вибухові пристрої.

Зазначимо, що заохочувальні норми, юридичним наслідком застосування яких є звільнення від кримінальної відповідальності, у розділі IX Особливої частини КК України «Злочини проти громадської безпеки» знаходять свій вияв ще й у ч. 2 ст. 255, ч. 6 ст. 258, ч. 2 ст. 258-3, ч. 4 ст. 258-5, ч. 6 ст. 260, ч. 4 ст. 265 КК України. У зв'язку з цим, враховуючи той факт, що на відміну від каральних заходів кримінально-правового характеру, звільнення від кримінальної відповідальності не носить примусового характеру, не деформує правового статусу особи, є м'яким засобом впливу, гуманним за своєю суттю і, за умови правильного застосування, досить дієвим і ефективним способом впорядкування суспільних відносин [0, с. 47–52], вважаємо цілком логічним і справедливим передбачити можливість звільнення від кримінальної відповідальності також ще й у відповідних частинах ст. 256, 257, 258-4, 261 КК України. А у випадку відвернення небезпеки, що загрожувала, або відвернення загрози настання певних подій, також і у ст. 266, 267, 270, 270-1 КК України. На нашу думку, слід більш ширше підходити до практики кримінально-правового заохочення, у тому числі й у сфері протидії злочинам проти громадської безпеки. Причому, якщо з цього приводу у будь-кого виникають певні сумніви, то з наукової точки зору викликає інтерес не лише звільнення від кримінальної відповідальності як таке, а ще й звільнення від призначення покарання за нормами розділу IX Особливої частини КК України. Подібне кримінально-правове явище поки що невідомо національному кримінальному законодавству. Водночас з огляду на прагнення України до Європейського співтовариства подібна ідея не позбавлена логіки, оскільки кримінальному законодавству Європейських країн не властивий інститут звільнення від кримінальної відповідальності в тому значенні як ми його розуміємо за національним кримінальним законодавством. Кримінальному законодавству Європейських країн притаманний лише інститут звільнення від призначення покарання чи його реального або подальшого відбування за нормами як Загальної, так і Особливої частини відповідних КК, що у КК України знаходить свій вияв лише у розділі XII його Загальної частини.

Таким чином, при визначенні способів впливу на злочинність у сфері громадської безпеки необхідно використовувати розумний баланс, адже успішне виконання завдань кримінально-правової охорони громадської безпеки забезпечує не тільки практика застосування каральних заходів кримінально-правового характеру, але й, у ряді випадків, практика застосування некаральних заходів, заснованих на заохоченні позитивної постзлочинної поведінки особи, юридичним наслідком реалізації якої може стати не лише звільнення від кримінальної відповідальності, але і звільнення від призначення покарання за нормами Особливої частини КК України.

Список бібліографічних посилань

1. Волков К. А. Эффективность уголовно-правового воздействия по делам о коррупционных преступлениях // Современные проблемы уголовно-правового воздействия : межгос. сб. науч. ст. / редкол.: Е. А. Письменский (отв. ред.) (и др.) ; МВД Украины, Луган. гос. ун-т внутр. дел. им. Э. А. Дидоренко ; Волгоград. гос. ун-т. Луганск : РИО ЛГУВД им. Э. А. Дидоренко, 2013. С. 14–23.
2. Дудоров О. О., Калмиков Д. О. Злочини проти громадської безпеки, безпеки виробництва, безпеки руху та експлуатації транспорту: особливості кваліфікації. *Вісник асоціації кримінального права*. 2014. № 1 (2). С. 176–189.
3. Куц В. М. Деякі аспекти вдосконалення національної кримінально-правової політики // Кримінально-правова політика держави: теоретичні та практичні аспекти проблеми : матеріали міжнар. наук. конф., Донецьк, 17–18 листоп. 2006 р. Донецьк : ДЮІ ЛДУВС, 2006. С. 47–52.
4. Панов М., Тихий В. Безпека як фундаментальна категорія в методології правознавства (до постановки проблеми). *Вісник академії правових наук України*. 2000. № 3 (22). С. 10–16.
5. Правова доктрина України : у 5 т. Т. 5 : Кримінально-правові науки в Україні: стан, проблеми та шляхи розвитку / В. Я. Тацій, В. І. Борисов, В. С. Батиргарєєва та ін. ; за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова. Харків : Право, 2013. 1240 с.
6. Противодействие преступности: вопросы теории и практики : курс лекций / под общ. ред. Л. М. Давыденко, М. Л. Давыденко, А. Н. Литвинова. Харьков : Тимченко, 2009. 152 с.
7. Сарнавський О. М. Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних матеріалів або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2009. 21 с.
8. Тихий В. Актуальні питання застосування та вдосконалення кримінально-правових норм про відповідальність за злочини проти громадської безпеки. *Право України*. 2010. № 10. С. 25–30.

Одержано 07.11.2017